

L'INDIVIDUALISME CATALÀ

Per veure bé el blanc no hi ha com posar-lo al costat del negre. Si totes les coses fossin d'un color, no hi hauria color. I per conèixer un poble no hi ha com veure'l de ben lluny, després d'haver-lo viscut força; i com més apartat se'n viu, si el nou medi no ens nega els ulls, més a prop s'està de la seva ànima.

Mai com ara no m'havia adonat de l'individualisme català. A còpia de viure en el cor del poble comunista, l'he vist fonament el nostre individualisme. I l'ànima se m'ha eixamplat d'haver-lo vist bé.

Es diu molt que *cada casa és un món*. Però a mi encara m'agrada més allò de *cadascú és cadascú*. És una raó que tanca de cop: és la de les coses que són perquè sí, que no en tenen cap de raó, perquè no necessiten tenir-ne, perquè no poden ésser d'altra manera.

Cadascú s'entén i balla sol i si vols estar ben servit, fes-te tu mateix el llit. I això no és un pensament, no és una idea sola que surt sense saber d'on: és un sentiment profund i ben arrelat en el cor del poble; un sentiment que traspua pertot arreu de mil maneres diferents.

Més val anar sol que mal acompanyat. I és molt difícil no anar mal acompanyat, gairebé sempre, per al nostre poble. Com més s'exalta la pròpia personalitat, més costa de trobar una bona companyia. Els necis i els xerraires són els que necessiten més qui els faci conversa. Desgraciat de l'home que no pot estar sol.

Altrament, *el que no es cou per a tu, deixa-ho cremar*. Si vols viure bé vés a la teva, fes el teu fet i calla. Estigues sol amb tu, després que hagis vist les coses; tanca els ulls i ves si pots veure-les per nodrir-te'n. Però allò que no es cou per a tu, deixa-ho. Potser no te'n sentirien grat ni gràcies. Quantes vegades ho heu sentit això, amics meus?

Davant la societat has de viure sempre amb el cor obert i els punys closos. Estima i defensa't. Mira que *a la taula d'En Bernat, qui no hi és no hi és comptat*. Pensa-t'hi bé, que la taula és la vida, i el que no lluita és com si no hi fos, a la vida. Els pobles que no tenen la taula d'En Bernat parada així, es moren.

I amb tot això apendràs a no refiar-te de ningú, sentiràs un orgull de tu mateix, t'estimaràs més *ser cap d'arengada que cua de pagell*. Podem estar contents del nostre poble, però no n'hi ha prou d'això. Portem en l'ànima moltes idees forasteres, i tenim el cor clafert de sentiments que no són nostres. Purifiquem-nos, vulguem ésser tan fonament catalans com ho és el nostre poble. I cada dia, quan ens llevem al matí, cantem l'alegre cant de la nostra terra: *més val ser ocell de bosc que de gàbia*.

* * *

Aquí on sóc, la gent és comunista. Necessiten ésser molts per a sentir-se alguna cosa. Repareu que fins les seves qualitats són per a lluir-se en companyia. L'enginy, això que en diuen el *gracejo*, el *chiste*, no serveix per a estar tot sol.

A Catalunya bevem amb porró o amb un got per a cadascú: en aquesta terra, entre la gent del poble, tots beuen en la mateixa *jarra*. En els cafès de Barcelona totes les begudes són individuals: aquí fins ara venien cerveses per a dos i *gaseoses* per a dos. La bóta catalana raja per a beure-hi a gallet: és com si només hi begués una persona, perquè ni la toca amb els llavis. Aquí beuen a morro, fent sortir el vi per una trompa, com un got on tots xarrupen.

A la nostra terra les famílies surten al camp els dies de gran festa. I cada família és una colla. Si aneu als barris baixos de Madrid el dia d'anar al canal o a la Pradera, gairebé només veureu collades de gent, tots els veïns de la casa, que s'han ajuntat per beure plegats en la mateixa bóta.

La institució del pati és espanyola: a casa nostra no voldria viure ningú d'aquesta manera. Un celobert molt gran, amb un pati baix, i en aquest celobert i en aquest pati la gran xerrameca que no para. A mi no em fa cap falta saber que els de sota de casa meva renten la roba en un gibrell. Com que moltes cases són de fusta, guix i pedruscall, siestic una mica alerta sento tot el que enraonen els veïns. En moltes cases només hi ha una comuna per a tots els estadants.

I nosaltres, com més va, més ho som d'individualistes. Una de les ciutats més noves de Catalunya, més catalana de la Catalunya d'avui, és Sabadell. Allí no hi ha cases disperses: tothom viu a casa seva. Quan es tanca la porta del carrer només queda a dins una família. De les deu, les nou cases de Sabadell són per a un estadant; un sol veí, que viu amb els seus i té una gran alegria quan tanca la porta.

Algun dia he de parlar de les formes del capital a Espanya. És un dels fets més clars. A Catalunya gairebé no hi ha més que societats col·lectives. Llevat dels carrils i de les societats de molta empresa, els capitals vol vigilar-los el seu amo. A Bilbao i a Astúries tot són societats anònimes. Fins per comprar llanxes de pesca s'acoblen els *xavos* per accions.

Fora d'Espanya és clar que hi deu haver pobles més individualistes que nosaltres; però aquí no n'hi ha cap. Només apunto la idea, que val la pena d'explotar-la més. Parlo de fets, perquè poden presentar-se a la vista més de pressa. Mes això no vol dir que una fina observació psicològica no trobés lleis més fondes.

I, si no, penseu en l'alegria comunista del castellà. No sap *riure per sota el nas*, que diem nosaltres. N'he vist molts que quan estan alegres es posen a saltar com els gossos de caça que els treuen al camp. Entre ells es peguen cops de puny, piquen de mans, fan ganyotes, mouen els braços com un molí de vent, riuen baladrejant, canten com un pollastre, trenquen qualsevol cosa, es posen a ballar remenant tot el cos, fan petar els dits, i una altra pila de gestos i estirabots que sembla que hagin perdut el seny. Riuen per fora, perquè els altres ho vegin. I això passa amb tot: es reparteixen les llàstimes i les glòries, les alegries i els plors, perquè no poden riure ni plorar tots sols.

* * *

Potser algú de vosaltres, amics meus, sense fixar-s'hi, em dirà: i, doncs, l'esperit d'associació, com és que el tenim tan arrelat els catalans? El que m'ho digui ho dirà sense pensar-s'hi, perquè amb això, en lloc de fer-me la contra, ve a les meves.

A l'home que viu en comunitat, no li fa cap falta associar-se amb ningú. És el que viu reclòs, aquell que ha après a tancar la porta, que necessita esbravar els seus instints socials ajuntant-se amb els altres homes. Com més individualista és l'home, més arrelat té l'instint d'associar-se amb els altres.

L'ànima humana té gairebé sempre una mateixa quantitat de simpatia. Però el comunista la malgasta repartint-la per a totes les coses de la vida; l'individualista l'estalvia i només l'aprofita per a l'acció. El comunista fa en companyia àdhuc les coses que podria fer tot sol, i l'altre es guarda aquesta força humana per a les accions més grosseres que el seu esforç. Els pobles que són

individualistes no malgasten gens les energies humanes, i tenen més força quan la necessiten en la vida ordinària. Contràriament, l'ímpetu de la massa és terrible en els pobles comunistes, però no dura.

Mireu el poble anglès, que és tan individualista, i veureu que té més que cap l'instint d'associar-se. La ciutat catalana que té més bones associacions és Sabadell. La seva Cooperativa de Consum és rica, el seu Centre Federal també. Aquell poble fa societats per a tot: per a portar-se una tassa de brou quan s'està malalt; els pobres i els rics s'ajunten per lluitar. I sols en pobles individualistes la raça es cria forta i va endavant, avui dia.

No sentiu, amics meus, una alegria d'ésser fets així?

Madrid, 12 de desembre de 1899

Extret de: COROMINES, Pere, *Obres completes*. Recopilació i notes de Joan Coromines. Pròleg de Domènec Guansé. Barcelona: Selecta, 1972, pp. 1.109-1.111. (Biblioteca Perenne; 27)